

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 118.032.2026
про присудження ступеня доктора філософії
Чіненій Ользі Віталіївні

Здобувачка ступеня доктора філософії Чінена Ольга Віталіївна, 1993 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2021 році Одеський національний університет імені І. І. Мечникова за спеціальністю 032 Історія та археологія, працює науковим співробітником Музею Голокосту-жертв нацизму, виконала акредитовану освітньо-наукову програму здобувачів третього освітньо-наукового рівня зі спеціальності 032 Історія та археологія.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Одеського національного університету імені І. І. Мечникова від «24» червня 2026 року № 53/ОД від 24.06.2026, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради Олени БАЧИНСЬКОЇ, доктора історичних наук, професора, професора кафедри історії України та спеціальних історичних дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензента:

1. В'ячеслава КУШНІРА – доктора історичних наук, професора, декана факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Офіційних опонентів:

1. Віктора ДОЦЕНКА – доктора історичних наук, професора кафедри всесвітньої історії та археології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

2. Ігоря ТУРОВА – доктора історичних наук, старшого наукового співробітника відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.

3. Артема ХАРЧЕНКА – кандидата історичних наук, доцента, доцента

кафедри мистецької освіти та гуманітарних дисциплін Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

На засіданні «26» серпня 2026 року рада прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Ользі ЧНЕНІЙ на підставі публічного захисту дисертації «Ідентичність євреїв Балтського повіту» за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Дисертацію виконано в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова, місто Одеса.

Науковий керівник: Наталія ПЕТРОВА, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою. У дисертації містяться нові науково обґрунтовані результати дослідження.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що:

1. виявлено механізми розселення євреїв у межах повіту;
2. з'ясовано динаміку чисельності єврейської спільноти та причини демографічних змін;
3. уперше введено до наукового обігу результати комплексного обстеження тафального ландшафту Крутих, Балти, Кодими, Саврані, Кривого Озера, де зафіксовано структуру та стан збереженості територіально відокремленого єврейського кладовища;
4. на основі авторських польових спостережень та фотофіксації розроблено тривимірну модель (3D-реконструкцію) традиційного житла єврейської громади;
5. виявлено етнокультурну виразність побутово-житлового комплексу;
6. сформовано корпус польових матеріалів для виявлення і вивчення маркерів єврейської ідентичності;
7. здійснено комплексний історико-етнографічний аналіз соціокультурних практик єврейських громад Балтського повіту;

8. досліджено роль релігійної обрядовості юдаїзму у формуванні і зміцненні єврейської ідентичності.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, є достовірними, аргументованими та належним чином обґрунтованими. Наукові результати є особистим внеском здобувачки.

Результати дисертаційного дослідження оприлюднено у 13 наукових публікаціях, зокрема у фахових наукових виданнях України та виданнях, проіндексованих у міжнародних наукометричних базах, а також у матеріалах наукових конференцій. Окремим результатом є каталог єврейських кладовищ регіону.

Здобувачка має 5 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 – статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України та 1 стаття проіндексована у наукометричній базі Web of Science, 1 науковий каталог:

1. Чінена О. В. «Соціокультурні маркери ідентичності євреїв Балтського повіту». *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»; «Педагогіка та освіта»; «Культура і мистецтво»; «Історія та археологія»*. 2025. Вип. 9 (39). С. 2132–2140. DOI: 10.52058/2786-6165-2025-9(39)-2132-2140.
2. Чінена О. «Євреї в «Трудах Подільського єпархіального історико-статистичного комітету» під редакцією Юхима Сіцинського». *Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки»*. 2025. № 1. С. 41–45. DOI: 10.31651/2076-5908-2025-1-41-45.
3. Чінена О. «Положення про устрій євреїв» 1804 р. як інструмент впливу на ідентичність єврейських громад у Російській імперії. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Історія»*. 2024. Вип. 50. С. 131–135. DOI: 10.31652/2411-2143-2024-50-131-135.
4. Петрова Н., Чінена О. Єврейська ідентичність у народній пам'яті. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Історичні науки»*. 2021 Вип.55. С.98–104. DOI: 10.31909/26168774.2021-

(55)-11.

5. Чінена О. В. Історія та пам'ять: мацева та огель (XIX – початок XX століття). Одеса: Бондаренко М. О., 2025. 77 с. ISBN 978-617-8511-80-7. Науковий каталог, рекомендований до видання вченою радою факультету історії та філософії ОНУ імені І. І. Мечникова (протокол № 1 від 16 вересня 2025 р.); рецензенти: К. В. Малахова, кандидат філософських наук, В. Кушнір, доктор історичних наук.

У дискусії взяли участь голова разової спеціалізованої вченої ради, рецензент та офіційні опоненти, які висловили зауваження, побажання та поставили запитання щодо змісту дисертації:

Кушнір В'ячеслав Григорович, доктор історичних наук, професор, декан факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, рецензент. Оцінка позитивна. Висловлені рецензентом зауваження:

1. Запропоновано приділити більше уваги ранній історії Балтського повіту та історико-політичним умовам його формування, ширше висвітлити появу єврейського населення в регіоні до утворення Балтського повіту, а також розширити аналіз специфіки життя єврейських громад у сільських поселеннях.

2. Окремо відзначено перспективність матеріалів тафального ландшафту для дослідження комунікаційних зв'язків єврейських громад Балтського повіту та за його межами. Рецензент також рекомендував конкретизувати положення про багат шаровість єврейської ідентичності прикладами з дослідження.

Доценко Віктор Олегович, доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії та археології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, офіційний опонент. Оцінка позитивна. Висловлені опонентом зауваження:

1. Підкреслено доцільність чіткішого співвіднесення методів дослідження з поставленими завданнями та отриманими результатами, а також

бажаність чіткого авторського визначення поняття «єврейська ідентичність».

2. Запропоновано посилити узагальнюючі висновки після аналізу демографічних, соціально-економічних та інших тематичних блоків, детальніше висвітлити передумови формування єврейської громади Балтського повіту, наслідки ліквідації кагалу, вплив міграційних процесів і середовища штетлів на збереження ідентичності.

3. Окремо відзначено перспективність підходу до тафального ландшафту та запропоновано детальніше показати, які саме відомості з мацев дали змогу реконструювати етнокультурні особливості громади.

Туров Ігор Вікторович, доктор історичних наук, старший науковий співробітник відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, офіційний опонент. Оцінка позитивна. Висловлені опонентом зауваження:

1. По-перше перспективним є глибше простеження динаміки трансформації ідентичності протягом досліджуваного періоду, зокрема переходу від релігійної до національно-політичної складової.

2. Звернуто увагу на методологічну релевантність використання інтерв'ю для реконструкції історичної ідентичності, на поєднання різних теоретичних підходів та необхідність чіткішого термінологічного стандарту.

3. Серед побажань також зазначено доцільність порівняння ідентичності євреїв Балти з іншими регіонами, детальнішого розкриття впливу хасидизму та специфіки руху Гаскали в досліджуваному регіоні.

Харченко Артем Вікторович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри мистецької освіти та гуманітарних дисциплін Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, офіційний опонент. Оцінка позитивна. Висловлені опонентом зауваження:

1. Основною проблемою дослідження виглядає не дуже структурований підхід здобувачки у роботі з обраними джерелами та літературою. Попри задекларовану у висновках репрезентативність та міждисциплінарний

характер джерел, в роботі це не надто простежується. Майже половину архівних матеріалів складають метричні книги єврейського населення повіту. Класифікація використаних джерел згідно підходів джерелознавства у роботі не представлена.

За старими канонами здобувачка поділяє історіографію на вітчизняну та зарубіжну, і абсолютну перевагу у своїй увазі віддає українським дослідникам, що з точки зору, як зауважує сама авторка, недостатнього вивчення теми, мало б спонукати розширити коло літератури. Здобувачка оминає Натана Меєра з Києвом, Стівена Ципперштейн, який писав про Одесу або Шауля Штампфера який писав про єврейську освіту та родинні відносини.

2. Іншою проблемою є лексикон, який використовує авторка у дослідженні свого головного аргументу - єврейської ідентичності. Здобувачка одночасно використовує, не проводячи розрізнення, поняття “національна свідомість”, “етнічна ідентичність”, “види ідентичностей”, “самоідентифікація”, “локальна” та “регіональна” колективні ідентичності. Весь цей калейдоскоп визначень залишає читача без пояснень обраної термінології.

3. Теоретико-методологічні основи дослідження також викликала певні труднощі у авторки. Характеризуючи обрані підходи, авторка скоріше здійснила анотований огляд історіографії, зокрема згадавши класичні праці Ентоні Сміта - присвятивши йому цілу сторінку, і надалі обмежившись українськими дослідниками, ніж сформулювала теоретичну рамку власного дослідження. У питанні методології, власні специфічні методи роботи, які врешті були авторкою використані в роботі, опису не знайшли.

4. Питання викликає підхід авторки застосований у Розділі 3. Політику Російської імперії у відносинах з єврейським населенням охарактеризовано як антисемітську, що варто було б розширити увагою до суперечностей цієї політики, яку проявляли Джон Клір і Джонатан Френкель, Бенджамін Натанс і Юджин Аврутін. Наприклад: с. 62 - “імперська політика асиміляції”, залишає питання про ідеї маскілів співзвучні цьому, як і використання терміну “асиміляція” у їх творах. Подібний підхід також не бере до уваги особливостей регіональних політик, на яких фокусувалися дослідники “нової імперської історії”.

5. Головну перевагу свого дослідження - некрополістику та епіграфіку єврейських кладовищ регіону, а також створений нею авторський каталог намогильних пам'ятників (мацев), авторка могла би чіткіше виділити у окремому розділі.

У ході дискусії здобувачка надала обґрунтовані відповіді на висловлені зауваження та побажання, продемонструвала належне володіння джерельною базою, методологією дослідження та результатами власних польових спостережень. Здобувачка аргументовано пояснила значення комплексного вивчення тафального ландшафту, 3D-реконструкції традиційного житла, демографічних процесів, соціокультурних практик та релігійної обрядовості для реконструкції єврейської ідентичності. Зазначені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер і не впливають на основні наукові висновки та загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

За результатами розгляду дисертації, відгуків офіційних опонентів та рецензента, а також відкритого обговорення разова спеціалізована вчена рада дійшла висновку, що дисертаційне дослідження «Ідентичність євреїв Балтського повіту» є самостійною, завершеною науковою працею, містить наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а її результати відповідають вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 118.032.2026 Одеського національного університету імені І. І. Мечникова присуджує ЧИНЕНІЙ Ользі Віталіївні ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради Олена БАЧИНСЬКА

*Підпис голови разової спеціалізованої вченої ради
Олени Бачинської. Протокол 1. Членкиня*